Kristigs Wehstnesis.

Populari siniſks garigs mehneſchrakſts.

Makſà peeſuhtot ar peelikumeem „Labà Wehſts" pa gadu 1 rubli.

Redakzijas un ekſpedizijas adreſe: П. Лауберту, Митава, Жагорская 11, P. Laubertam, Jelgawâ, Schagares eelâ 11 (Mitau, Kurland, Russia).

№ 10. Oktobri 1911. Iſnahk 6. gadu.

Baptiſtu zeeſchanas Latwijâ winu ſahkuma laikos un winu zihnas pehz teeſibam.

Ahrpus Kreewijas, tahlu no paſchu ſehtam, Mehmelê, 21. auguſtâ, 1860. gadâ, aſtoni Latweeſchu wihri, zaur kriſtibu uſ paſchu wehleſchanos, bij pahrrahwuſchi beedru ſaites ar Luteru draudſi un tà tapuſchi uſbrukſchanas preekſchmets tai. Un winos laikos Luteru draudſe Baltijâ dſihwoja tajâ lepnajâ pahrleezibâ, ka ta ir wiſihſtakà Deewa draudſe, waj pat weenigà tahda, dibinata uſ wiſſtiprakeem Deewwahrda pamateem. — Un neween ſaites pahrrahwuſchi tee bij! Nè, tee paſchi gribeja buht uſbruzeji tàm mahzibam Luteru draudſê, kuras bij kawejuſchas tos tikt pee grehku peedoſchanas leezibas ſirdî un Deewa ſpehka zihnâ pret grehku. — Wehl wairak! Tee bij gatawi eet pee katra, kas ſnauda ſem Sahtana konzerta ſkanam — „meers, meers, kur tomehr meera naw" (Jer. 6, 14) — un kratit un purinat un zelt augſchâ tos un ſazit, ka tee ees Ellê un tee moziſees ſchinî dſihwê ſem grehka, ja tee neatdos ſirdi Deewam un nemeklès peedoſchanas un Deewa behrnu apſinu pee Deewa.

War gan eedomatees, kahdu trokſni un kahdu pretoſchanos wareja ſazelt tahdi wihri. Un bij ar trokſnis! Snaudeji — jauns un wezs, lajs un mahzitajs — kleedſa, ko tik jaudà: „Es eſmu kriſtigais, ejta pee paganeem!"

Aſtoni pret weſelu tautu! Nebrunoti pret brunoteem — brunoteem pat ar polizejas waru! „Neiſglihtoti amatneeki un ſemneeki" pret „augſti mahziteem" un „leetpratejeem." Waj naw

ahrprahts maſ ſapnot par eeſpehju dotees tik neweenadâ zihnâ? Satreekteem ſaberſteem, ſamalteem miltos teem wajadſeja tapt, teem aſtoneem wihreem, ja tee eedroſchinatos ſpert ſoli uſ zihnas laukumu! Ko darija tee? Tee — gahja, tee aſtoni wihri, pirmee Latweeſchu Baptiſti — gahja uſ zihnas laukumu ar augſti pazeltu karogu, Golgatas kalnâ aſinîs krahſotu karogu uſ dſihwibu, waj nahwi... Klauſiſimees nu, kà teem klahjees!

Apmehram pusgadu pehz pirmàm Latweeſchu Baptiſtu kriſtibam Mehmelê, waſaras ſahkumâ, atkal 15 Latweeſchu wihri poſchas zeļâ uſ Mehmeli kriſtitees. Ne ilgi pehz tam Mehmelê eerodas ſeptini Latweeſchi kriſtitees. Un tad, 9. ſeptembrî, 1861. gadâ peenahk Latweeſchu Baptiſtu leelà deena, kur 72 Latweeſchus kriſta Latweeſchu paſchu ſemê, Wentspils aprinkî, Uſchawâ, Sirju upê Latweetis Baptiſts Ahdams Gertners. Pehz tſchetreem gadeem, 1864. gadâ, Baptiſtu Latwijâ jau ir — weſels tuhkſtots!

Kà gan pirmeem Latweeſchu Baptiſteem wareja raſtees tahdi panahkumi? Waj tad pret teem neweens ne pirkſtu nepakuſtinaja? Mehs tuhlin dabuſim ſinat to.

Peeminetà laikrakſta „Miſſionsblatt" nowembra mehneſcha numurâ, 1860. gadâ — tà tad tikai pahris mehneſchu pehz winu aſtonu wihru kriſtibam Mehmelê — rakſta Nihmezs: „Kà jau bija jabihſtas, pret muhſu brahļeem Kreewijâ ſahk jau ſpert ſoļus. Brahlis Brantmans no Grobinas ſehſch jau ſeſchas nedeļas apzeetinajumâ, Wentspilî. Gan zerè uſ wina drihſu atſwabinaſchanu, ari neweens zits wehl naw apzeetinats, tatſchu wiſi pahrejee, neſen kriſtitee, ir noklauſchinati un teem nu aiſleegts zeļot uſ Mehmeli. Wairak ne kà 60 tizigi zilweki grib tikt kriſtiti, bet ari teem aiſleegta winu ſapulzeſchanàs. No wiſa redſams, ka kuſtibu tagad nopeetni grib apſpeeſt. Kas ſchajos apſtahkļos buhtu ſagaidams ewangelijuma wehſtneſim, kura tur tagad tik ļoti wajadſetu, to gan war eedomatees! Tatſchu Jehowa, Wiſſpehzigais, ir pee ſawas tautas un lauſis zeļu ſawai pateeſibai. Dahrgee brahļi un dahrgàs mahſas, luhdſat Deewu par Kreewiju!" Tà tad zeeſchanu uguns jau bij eedeguſès. Ar waru, ne ar „manu garu," jau uſſtahjàs pret Baptiſteem Latwijâ.

Tamlihdsigu un wehl launaku Ijaba wehstu par Latweeschu Baptistu zeeschanam nu dabù pastahwigi lasit jau peeminetâ Wahzijas Baptistu misiones laikrakstâ. Mehs sche sihmesim tikai daschus skatus un — ihsi.

Brantmans tika apzeetinats Grobinâ, septembra pirmâs deenâs, 1860. gadâ, tà tad tuhlin pehz pirmo Latweeschu Baptistu kristibam, un nosuhtits us Wentspili zeetumâ. No Uschawas mahzitaja bij sinots Wentspils polizijai par notikuschàm kristibam Mehmelê un ta bij no nokristiteem issinajusi, ka Brantmans no Grobinas bijis pahris reischu Wentspils apkahrtnê. Brantmani nu apwainoja, ka tas pawedis laudis tapt par Baptisteem. — Pagahja mehneschi Brantmanim apzeetinajumâ. Brantmana seewa greesàs ar luhgumu pehz palihdsibas pee Wahzijas suhtna Peterburgâ. Tas atteizàs palihdset. Neatlika nekas wairak kà — zeest.

Ta pascha gada dezembrî kahds Leepajas Baptists, Juraschka un kahda tureenes Baptisteene Kronberg dewàs zelâ us Wentspils apkahrtni, apmeklet tureenes „brahlus un mahsas" un tiktees sewischki ar winu wadoni, Gertneri. Satikuschees, tee swehtdeenâ, 4. dezembrî, tureja deewwahrdu sapulzi. Lauschu bij sanahkuschu dauds. Gertners runaja. Peepeschi istabâ eenahza weetejà polizeja. „Ha, ha, te aikal weens Pruhsis," tà eesauzàs polizejas preekschneeks pehz Juraschkas atstahsta. „Gan laikam atnahzis, sche aikal kahdu kristit." Tad Juraschkam tika saslehgtas rokas, tà pat Gertneram un Kronberg un tee tika aiswesti us Wentspili zeetumâ. Wentspilî tee tika noklauschinati, patureti kahdas deenas zeetumâ, tad kareiwu pawadibâ, waschâs slehgti, kopâ ar noseedsneekeem, suhtiti kahjam atpakal us weetam, kur tee bij peerakstiti. Pat nakti teem neatnehma waschas. Ko tahds gahjeens no Wentspils lihds Kuldigai, no Kuldigas lihds Aisputei, no Aisputes lihds Leepajai, kahjam ejot, dezembra aukstumâ, nosihmè, sewischki preeksch seeweetes, to gan katrs pats war eedomatees! Pehz 14 deenam Juraschka un Kronberg nonahza Leepajâ. Kas apraksti̇s tàs nesinaschanas mokas, kas bija Juraschkas seewai un 6 maseem behrneem tajâs 14 deenâs par wihru un tehwu! Waroni! Saprotams, ka lauschu bari wisur pawadija schos karotajus pehz apsinas brihwibas, gan sobodamees, gan klusi wisu pee sewis pahrdomadami.

1861. gada janwarî wehl arween Brantmanis atradàs zee-tumâ. Winu apmekleja wina seewa, noseedsàs tur — teiza, ta esot tur traktatus dalijusi un kahdâ istabâ ar ziteem Deewu luhgusi un tos skubinajusi tapt par Baptisteem — un ari tika eelikta zeetumâ. Pehz kahdàm deenam tai bij jastahjas teesas preekschâ. Duhschigi ta tur leezinaja par sawu Kungu! Pehz teesas sehdes tai pasinoja, ka 24 stundu laikâ tai jaatstahj Wentspils. Un wihrs?

Atpakałzełâ uf Grobinu ta apmekleja sawus tizibas beedrus. Tee tai stahstija, ka teem aisleegts pat Deewu luhgt un daschi pat saudejuschi sawas darba weetas sawas tizibas dehł. Wehlakâ laikâ pat gadijàs, ka Baptistu saimneekus leelskungs pat isswееda no mahjam, ari tizibas dehł.

Janwarî 1861. gadâ, Wentspilî, kahdâ istabâ bij sapulze-juschees peezi „jauntizibneeki" — kà łaudis saukaja Baptistus — Deewu luhgt. Polizeja tos pahrsteidsa un aresteja. Seewai, kuras dsihwoklî notureja maso luhgschanassapulziti, bij sihdulits. Polizejai eenahkot istabâ un luhdsejus arestejot seewa pahr-bijàs, dewa pehz tam behrnam kruhti un nahkoschâ naktî behrns, leelâs mokâs, islaida garu. Luhk, tahdi apstahkłi! Un tomehr bij łauschu deesgan, kam netruhka kahres braukt, pehz wisa ta, uf Mehmeli kristitees!

Pa semes zełu wairs nebij eespehjams tikt pahri robeschai, brauza pa juhru — ar swejneeku laiwam. 1861. gada wasaras sahkumâ tà aisbrauza uf Mehmeli kristitees 14 wihri no Uschawas un weens no Leepajas, Wikstrems, kas pehz peezu gadu kara klausibas bij pahrnahzis mahjâs, weesotees. Bet ari schee sawadee juhrneeki neistika bes aresta. Atpakał brauzot no Meh-meles Wikstremu aresteja pee Leepajas, kur tas zehlàs malâ, un pahrejos netahł no Uschawas, kur wehtra tos bij speedusi braukt malâ. Wikstremu tuhlin aissuhtija atpakał „saldatos" un pahrejos aidsina uf Aisputi pee pilsteesas. Tur tos peerakstija un palaida wałâ. Par neatłautu braukschanu uf ahrsemem wehlak katrs dabuja samaksat rubli soda. — Mahjâs pahrnahkuschi tee dabuja sinat, ka ar strikeem un kokeem tos gribejuschi sagaidit winu pretineeki, lai tos seetu un sistu. Dabujuschi sinat, ka „jauntizibneeki" jau bijuschi aresteti no augstakas waldes, neweens wairs pagastâ naw eedroschinajees teem peelikt roku. Nu jaunâ

zeła gahjeji ſaprata, kapehz wehtra teem nebij łahwuſi aiſbraukt lihdſ mahjam.

Gertners bij kriſtijis 9. ſeptembrî 1861. gadâ 72. Winſch nu ihſti bij tas, pret kuru uſſtahjas. No wina praſija parakſtu, ka tas wairs neturès ſapulzes, nekriſtis un nedalis ſw. wakarinu. Gertners parakſtu nedewa. Tad Gertneri weenkahrſchi eelika zeetumâ, Aiſputê. Tur tas ſabija gadu un daſchus mehneſchus.

Pehz kahdàm kriſtibam Leepajâ, 1863. gadâ ari Juraſchka un Jankowſkis tika kahdâ ſapulzê apzeetinati un nowesti zeetumâ. Drihſ ween tee dabuja treſcho beedri, Pſemfertu, kas nebij ſolijees, ka neapmeklès wairs Baptiſtu ſapulzes. Tikai pehz ilgaka laika Jankowſki iſlaida no zeetuma, bet Juraſchku un Pſemfertu un Brantmani kà ahrſemneekus lihdſ ar ſeewam un behrneem pahrſuhtija — pahr robeſchu.

Ihſi ſakot — kas ſludinaja, to eelika zeetumâ uſ 4. 6. 8. nedełam; kas dewa telpas ſapulzei, to ari. Leepajas tuwumâ, Pehrkones pagaſta daſchi ſaimneeki pa rindai dewa telpas ſawâs mahjâs Baptiſtu ſapulzem un pa rindai gahja 7 deenas ſehdet zeetumâ. Lihdſ aprilim 1863. gadam J. Drawneeks jau bij bijis trihs reiſas zeetumâ ſludinaſchanas dehł.

Junijâ, 1863. gadâ, Grobinâ atkal apzeetinaja Gertneri kas bij palaiſts wałâ, ſaſlehdſa waſchâs un kahjam dſina uſ zeetumu Aiſputê. Auguſtâ tas wehl arween ſmaka tur.

Tatſchu wiſs tas neko nelihdſeja: Baptiſti bij neiſnihzinami! „Jo tos ſpeeda, jo tee wairojàs.“ Winu ſapulzes, ko beeſchi tee notureja meſchos, rijâs, upesmalâs, juhras kahpâs, bij arween labi apmekletas. Beeſchi pat gadijàs, ka ſapulzê łauſchu bij ſanahzis tikdaudſ, ka „ſludinatajs“ wairs nekahdi neſpehja tikt eekſchâ pa durwim. Tad weenkahrſchi tas eekahpa tur — pa logu!

* * *

Patihkami ir dſirdet — apſpeeſchot ſchehluma un lihdſjuhtibas juhtas — par tahdeem tizibaswaroneem, kahdi bij pirmee Baptiſti, bet ne tik patihkami ir buht tahdam tizibas waronim. Tikt ne wiſai mihligâ weidâ iſrautam no mihłajo widus — eet ſeemas aukſtumâ un waſaras karſtumâ waſchâs ſlehg=

tam, kaimineem un pasinam us tewi noraugotees, gan tewi noschehlojot, gan tewi smejot, us zeetumu — dsirdet mihłajo waidus un redset winu asaras un roku lauschanu tawu zeeschanu dehł — redset pat daschus mihłajos, kas wehl nespehj saprast, kadehł tu usnehmees schis mokas un dsirdet weenteesigus, sirdi lausejus luhgumus no mihłajeem, kas wehl naw pestiti, lai tu atsauktu, lai atmestu „jauno tizibu" un tà tiktu swabads — sinat, ka tikmehr, kamehr buhsi zeetumâ, taweem mihłeem beeschi buhs jadsihwo bes reezenina maises — tikt atlaistam no darba weetas — dabut siteenus — smakt nahwejoschâ gaisâ zeetuma muhros pee maises un uhdens — Gertners mira tikai 47 gadus wezs — panest tur beeschi ween nemihligu apeeschanos—atsazitees gimenes un brihwa wihra laimei — panest wisadus lamu wahrdus, apsmeeklu un nizinaschanu, wisadus paregojumus, baidischanu, pat nahwes peedraudeschanu no pretineeku puses — tà Gertneram — un to wisu newis kahda ł a u n a d a r b a, bet weenigi tawas d e e w b i j i b a s dehł, tawas sekoschanas dehł sirdsapsinai, reliģiskas pahrleezibas dehł, kas religiski-tikumiski nekahdi naw sliktaka ne kà bijusè — — nu, tas naw wis tik patihkami un waldsinoschi, ka par to wisu lasit, waj dsirdet! To netik ween saprata, bet gan — s a j u t a ari p i r m e e B a p t i s t i, gan n e a t s a u z a, bet — mekleja pehz t e e s i b a m. Neskaitamas l u h g s c h a n a s un s i r d s n o p u h t a s, gan no zeetejeem un winu peederigeem un tizibasbeedreem un draugeem tehwijâ, gan no Wahzijas un Anglijas Baptisteem un tizigo draugeem tika suhtitas augschup p e e T a, kas walda par wisu un wairaki un daschadi l u h g u m i tika suhtiti pee Kreewu w a l s t s e e s t a h d e m, sahkot no gubernatora un konsistorijas Kursemê, lihds pat Kreewijas Tronim. Un tas lihdseja. 1863. gadâ Wina K e i s a r i s k à s M a j e s t a t e s U k a s s no Waldoschà Senata Kursemes Wirspilsteesai atswabinaja, pehz łauschu un pilsteesas aprindu domam, no beszeribas jeb muhscha zeetuma G e r t n e r i un a t t a i s n o j a to. 1865. gadâ u s w a l s t s a u g s t a k a s w a r a s l e h m u m a pamata Baptisteem Kreewijâ bij atłauts k a l p o t s a w a m D e e w a m p e h z s i r d s a p s i n a s, kaut gan L a t w i j â to wareja sagaidit jau p e h z m i n e t à U k a s a, bet n e b i j s a g a i d i j u s c h i, isnemot tikai Gertneri un kahdu lihdsbeedri, Jansonu, kuru dehł Ukass bij dots un tad ari tikai winu dsihwes

weetâs. 1879. gadâ tika pat isdots likums preeksch Baptisteem, pehz kura teem bij atlauts „netrauzeti sawu tizibu turet un sawas tizibas zeremonijas isdarit pehz tàm pee wineem pastahwoschàm paraschàm" un nokahrtota winu luhgschanasnamu, preekschneeku, dsimuscho un miruscho un laulato registreschana. Sche tikai jaatsihmè, ka daschus gadus preeksch 1905. gada „Wis-augstakà Personigà Keisariskà Ukasa Waldoscham Senatam par tizibaszeeschamibas pamatu nostiprinaschanu", pehz kura tizibas leetâs tuhkstoschàm apgruhtinato apsinas tika atswabinatas, 1893. gadâ Kursemes gubernators isdewa zirkularu, kas ir loti kawejis Baptistu draudschu attihstibu Kursemê. Pehz ta tikai apstiprinati sludinataji un tikai tajâ weetâ, kur apstiprinati, drihksteja turet deewwahrdus, wadit draudses, kristit, sw. wakarinu dalit, laulat, apbedit. Nebij wairs eespehjams likumigi noturet tik loti wajadsigàs draudschu saeimas, kas sawâ sinâ pee Baptisteem ispilda parasto konsistoriju weetu; nebij likumigi eespehjams apkopt masàs draudsites, kas paschas nespehja usturet sew sludinataju; nebij likumigi eespehjams noturet tik loti Baptisteem parastos „swehtkus", kur eerodas zitu draudschu sludinataji, kur runà ari draudseslozekli; nebij likumigi eespehjams noturet „kursus", garigu strahdneeku sagatawoschanai; nebij pat, kas laulatu sludinataju, jo zitas draudses sludinatajs tak nedrihksteja nahkt beedri laulat! Apstiprinatam sludinatajam iszelojot, saslimstot, nomirstot, draudsei wajadseja palikt mehneschеem ilgi bes gana! Un tad wehl daschi „godigee" brihnas par daschu launu parahdibu tagadejâs Latweeschu Baptistu draudsês! . . . Ne weens ween no Latweeschu Baptistu wadoneem ir sodits us schi zirkulara pamata! Bes tam zirkulars aisleedsa kristit Luterus, kam nebija atlaischanassihmes no winu mahzitajeem. Tahdas dabut — nu, tas ir garsch stahsts! Peeteek, ja peesihmè, ka nepilngadigee tahdas bes wezaku atlaujas nekad nedabuja un pa leelakai dalai wezaki neatlahwa behrneem pahreet Baptistos. — Jau preeksch 1905. gada Latweeschu Baptisti eesneedsa luhgumu Ministru Padomei schi zirkulara atzelschanas un statutu dehl. Wehl tagad naw atbildes. Pehz 1905. gada Manifesta Latweeschu Baptisti eesneedsa luhgumu Kursemes Gubernatoram schi zirkulara atzelschanas dehl. To neatzehla, bet 1909. gadâ „ismainija" un „papildinaja". Pehz ta nu apstiprinatee drihkst darbotees, pehz katreisejas

pasinoschanas weetejai polizejai laikâ un ar weetejà darbona peekrischanu, sawu beedru un draudschu namos; drihkst masi Baptistu pulzini weetâs, kur naw dauds Baptistu, pulzetees us deewluhgschanam priwatos namos un dsihwoklos pehz pasinoschanas laikâ polizejai un drihkst isdarit tàs draudses paraschas, pee kuràm sanahk wairak lauschu, sazisim kristibas, ja par to laikâ teek pasinots polizejai.

Bet kas tad rakstija un — mahzeja rakstit tos luhguma rakstus waldibas eestahdem preeksch Latweeschu Baptisteem winu sahkuma laikos? Gertners to newareja un ari nesinaja, kà rakstit un ziti wina beedri un labwehli wehl masak! Bes tam Latweetis winos laikos bij bailigs, kad bij darischanas ar „leeleem kungeem." Deews par to bij gahdajis jau tad, kad wehl neweena Latweeschu Baptista nebij pasaulê! Kahds semespadomneeka (совѣтника земскаго суда) kahda aprinka sekretars, „dsimis" (Ap. D. 22, 24—29) waldibaswihrs — wina tehws bij polizejas deenestâ — jau gadus desmit pirms Latweeschu Baptistu iszelschanàs teek nowcetots Latweeschu behdulischu tuwumâ. Pats kristits kà Baptists 1846. gadâ, gudrs, lehnigs, dailsch, tihdszeetigs un Baptistu leetâs leels leetpratejs tas kà peedsihwojis wihrs, 46 gadus wezs, 1860. gadâ stahjas us Latweeschu Baptistu wehstures skatuwes un paleek tur, kamehr ween tik wina wajag, lihds 1873. gadam. Tas bij Mehmeles Baptistu draudses „sludinatajs" F. Nihmezs.

Gertners, isskolots jau sen pirms Latweeschu Baptistu iszelschanàs Wahzu walodâ no kahda mahjskolotaja, ahrsemneeka Wahzeescha — pascham neapsinotees to — preeksch sarakstischanàs ar pirmo Latweeschu aisstahwi, Wahzeeti Nihmezu, raksta un sino tam, tà pat daschi ziti, par wisu, kas noteek „jauntizibneekeem" Latwijâ un Nihmezs tuhlin raksta par to Wahzijas Baptistu misioneslaikrakstâ un sirsnigeem wahrdeem usaizina tur „lihdssaistitos eeksch Kristus" us aisluhgschanam pee Deewa preeksch zeetejeem, dod pastahwigi padomu jauneem tizibas beedreem Latwijâ draudses wadischanâ un zitos swarigos jautajumos un pastahwigi suhta luhgumrakstus winu dehl, kur tik domà atrast dsirdigas un klausigas ausis. Nihmezs suhtijis luhgumrakstus gan Kursemes gubernatoram, gan Baltijas generalgubernatoram, gan pat Wina Majestatem Keisaram un Trona Mantineekam,

luhgdams brihwibu preeksch Latweeschu Baptisteem, kalpot Deewam pehz firdsapsinas. Pat pahris luhgumu suhtiti Kursemes gubernatoram, lai tas atlautu Nihmezam eenahkt Kreewijâ un apkopt jaunos tizibasbeedrus, Mehmeles draudses lozeklus. Abi schee luhgumi teek zaur Mehmeles Kreewu konsulu atbildeti un — atraiditi. Un tà tas eet weenâ laidâ. Tiklihds pirmo Latweeschu Baptistu behdu zeplis karstaks, te Nihmezs jau sehsch un raksta par to sawus luhgumrakstus. — Luhgumu Wisaugstakai Warai Kreewijâ Latweeschu Baptistu dehl nosuhta ari Wahzijas Baptisti. Anglu un Amerikanu Baptisteem tee aisrahda, lai tee zaur Anglijas un Amerikas suhtneem Peterburgâ pabalsta scho luhgumu. Tai paschâ weetâ luhgumu tàs paschas leetas dehl, pat eesuhta Ewangeliskà Aliangse. Wahzu Baptistu dibinatajs Onkens, tàs paschas leetas dehl brauz uf Peterburgu, kopâ ar Nihmezu. Un tad nu nahk wislabakais: Diwi Baptisti no Kursemes dodas zelâ, gan laikam kahjam, uf Peterburgu, lai luhgtu humano Kreewijas Waldneeku, Wina Majestati Keisaru Aleksandru Otro, kas nesen, ari 1861. gadâ, bij atswabinajis tuhkstoscheem wehrgu Kreewijâ un jau ihsi preeksch tam atzehlis aisleegumu lasit Bihbeli, dahrgo deewwahrdu, lai tas dahwinatu firdsapsinas brihwibu wineem un winu „brahleem" un „mahsam" Latwijâ. Un wini nebij welti zerejuschi. Leekas, ka schis apmeklejums bij galwenais eemesls Gertnera ispestischanai no zeetuma Teiksim pahris wahrdu wairak par scho apmeklejumu.

1862. un 1863. g. seemâ diwi Kursemes Baptisti nonahza Peterburgâ. Kahds Baptists, kas dsihwoja Peterburgâ, norahdija abeem luhdsejeem pee keisarapalasta weetu, kurai Keisars braukschot garam tà ap pustrijeem. Tur stahwot un gaidot tee wehl eepasinàs ar kahdu gardistu no Kursemes, kas wineem smalki ismahzija, kà jaisturas, sateekotees ar Waldneeku. — Laiks ir klaht, rati teek peebraukti, bet lauschu saskreen tik milsigi dauds, ka abi muhsu luhdseji teek aisspeesti no winu weetas un atrodas jau tahlu nost no rateem. Bet Wina Majestatei labpatihk schoreis iskahpt no rateem, aissuhtit ratus prom un eet kahjam. Gardists nu mahj saweem tauteescheem un aisrahda, u s kura zelina tee lai stahw. Tee dara to un aiskrusto tà Waldneekam zelu. Wini pasneeds tam luhgumu, bet tas to nenem, pawehl to nodot wina kanzilejâ. Luhdseji, satruhkuschees, nekustas ne no

weetas. Keisars paeet kahdus solus uf preekschu un atskatas atpakal, redf abus luhdsejus wehl turpat stahwam un atkahrto sawu pawehli. Luhdseji wehl nespehj atjehgtees. Tad Zars pagreeschas pret weenu no pawadoneem un usdod tam, likt sargeem luhdsejus aiswest uf kanzileju. Sargi to dara — eewed luhdsejus palastâ, kahdâ krahschnâ sahlê. Tur eenahk kahds kungs, uniformâ. Tam luhdseji nodod luhgumrakstu. Tas lasa to un pehz tam sahkas waldsinoscha isklausinaschana.

„Kapehz Gertners zeetumâ?" prasa luhguma sanehmejs.

Luhdseji: „Tapehz ka winsch kristijis."

Kungs: „Nu, tas tak jadara mahzitajeem."

Luhdseji: „Tee nedara to, bet wehlas, lai mehs labak paliktu tà, kà bijuschi papreeksch."

Kungs: „Juhs tak neesat pagani. Waj tad juhs neesat kristiti?"

Luhdseji: „Esam gan, bet bef tizibas."

Kungs: „Kà lai to saprotu?"

Luhdseji: „Agrak mehs wisu darijam pehz muhsu gribas un ne pehz Deewa gribas; bijam slikti zilweki Deewa azîs, atradam, ka mums jaatgreeschas un tad jatop kristiteem."

Kungs: „Tas ir labi. Zik wezus juhs kristat?"

Luhdseji: „Wezums naw noteikts — tad, kad zilweks nahk pee tizibas."

Kungs: „Waj jums ir luhgschanasnams?"

Luhdseji: „Wehl ne; mehs sapulzejamees mahjâs."

Kungs: „Waj Keisars ar jums runajis?"

Luhdseji: „Ja, Wina Majestate muhs suhtija pee Jums."

Kungs: „Labi! Rihtâ es wisu winam likschu preekschâ un juhs dabuseet atbildi."

Tas kungs usrakstija wisas atbildes, ko luhdseji dewa. Tad peenahza sargi un iswedа luhdsejus no palasta ahrâ.

Schis sinas un schi saruna ir usrakstita no weena, kas pats klaht bijis.

Jau preeksch schi zelojuma Baptistu leetas tika ismekletas Peterburgâ un sinas eewahktas no Kursemes. Gan laikam Ewangeliskas Aliangses luhgums no Berlines uf to bij galwenais eemesls.

Rudenî, 1863. gadâ Gertneru islaida no zeetuma. Pats gubernators bij klaht pee wina atswabinaschanas.

Ukafs, kas atdarija Gertnera zeetuma durwis, rahda ka Peterburgâ pawisam zitadi domaja par Latweeschu Baptisteem, ne kà Kursemê. Kursemê Gertners bij noteesats par to, „ka peederejis slepenai, waj no waldibas aisleegtai beedribai“ un „naw klausijis waldibai“; Peterburgâ turpreti isskaidroja, ka us teem pamateem Gertneri newar teesat. Gertneri „nekahdâ sinâ newarot peeskaitit slepenai, waj aisleegtai beedribai, jo Baptistu mahziba lihds schim Kreewijâ neesot aisleegta un Gertners ar beedri Jansonu esot mahzijuschi sawu mahzibu atklahti.“ Pretojuschees waldibai „ar nodomu“ wini ari neesot. Winu pretoschanàs tikai bijusi winu religiskàs pahrleezibas sekas.“ Tad wehl teek aisrahdits us Eekschleetu Ministrijas „pagaidu nosazijumeem weetejàs gubernas preekschneekam, atteezotees us Baptistu mahzibu Kursemê, kuri aisleedsot Baptistu mahzibasmahzitaju attahlinaschanu ar kautkahdeem waras lihdsekleem, kas religijas leetâs un wehl masak atteezotees us mahzibu, kuru waretu peelaist, leetojami.“

Waj ne, skaists, zildinams Ukafs! Zik spirgts apsinasbrihwibas gara wehjsch puhsch mums te preti! Un tas tajâ laikâ, kad Eiropâ daudsi wis tà nedomaja. Kreewija war buht lepna us to! — Nihmezs bij loti pahrsteigts no schi Ukasa —saprotams, pehz wisa ta, ko winsch bij peedsihwojis Kursemê. Winsch rakfta par to: „Dascha waldiba Wahzijâ, kas tik lepna us sawu isglihtibu, waretu sew no ta nemt preekschsihmi!“

Tatschu — un tatschu Kursemê scho skaisto, humano Ukasu pa leelakai dalai atteezina tikai us Gertneri un wina beedri un pat tikai winu dsihwesweetâs. Pahrejee Latweeschu Baptisti peeredseja daschu ko, pa wezam, it kà nekahda Ukasa nebuhtu dota! Tee wehl arween dabuja brist pa dsileem uhdeneem. Un — brihnums! Peenahza pat deena, kurâ atkal tika liktas rokas pee Gertnera, tas saslehgts un pehz suhtischanas schurp un turp, kopâ ar noseedsneekeem, eeweetots tajâ paschâ zeetumâ, no kura Ukafs winu bij atswabinajis! Kad Nihmezs to dabuja sinat, tas bij, kà bijis waldibaswihrs, pahrak ustraukts. Pahrdomajis winsch apnehmàs rakstit luhgumus weenu pehz otra Eekschleetu Ministrim, Senatam, Waldneekam. Ministrim winsch ari norakstija. Te winu pahrsteidsa sina, ka wispahri Kreewijâ — Kursemê, Polos, Deenwidus Kreewijâ — Baptisteem no Wal=

dibas puses wairs nestahjas zelâ. Tas bij 1865. gada beigâs un tas bij Nihmeza luhguma rakſta miniſtrim ſekas. Saprata, ka atkal augſtaka waldiba buhs dewuſi ſemakàm nopeetnus aiſrahdijumus ſinamà Ukaſa garâ. Jo neween Kurſemes Baptiſti ſchehlojas augſtakai waldibai par ſawu gruhto likteni, bet ari Deenwidus Kreewijas un Polijas Baptiſti. — Pilnigu ſkaidribu par ſcho ſawado pahrmainu dewa kahds ſewiſchks, waldſinoſchs atgadijeens, kas ari atklahja to neiſprotamo, ſtingro weetejàs waldibas uſſtahſchanos pret Baptiſteem, kaut gan ſkaidri wareja nopraſt, ka augſtaka waldiba ſemako uſ to nebuht neſpeeſch, pat peetura un pat attura.

5. oktobrî 1866. gadâ, Jelgawâ, Kurſemes Luteru mahzitaji ſanahza uſ ſawu paraſto ſinodi. Sinodes beigâs dſihwi pahrſpreeda ari Baptiſtu jautajeenu Kurſemê. Par ſcheem pahrſpreedumeem ſinoja awiſe „Rigaſche Zeitung.“ Pehz awiſes ſinam mahzitaji ſinodê bij attehlojuſchi Baptiſtu darbibu kà lauſchu „trazinaſchanu“ un „agitaziju“, kas „netikai religiſka“, bet ari —„politiſka.“ Baptiſti „iſrokot“ pamatus „ſakaram ſtarp ſemneekeem un muiſchneekeem, ſolot dot ſemi un iſplatot zitas baumas.“ Iſrahdotees, ka „moderneem Baptiſteem eſot ſaws ſakars ar wezajeem Atkalkriſtitajeem jeb Anabaptiſteem, kuru dſineji ſpehki ari eſot bijuſchi religiſki un politiſki.“ Ihſi ſakot, Baptiſti bij attehloti kà loti kaitigi un bihſtami laudis gan ſaimneeziſkâ, gan politiſkâ, gan religiſkâ ſinâ un beſ tam — kà beſgala mulkigi laudis, nizinami laudis. Beigâs — dſirdi — mahzitaji bij ſchehlojuſchees, ka polizejas eejaukſchanàs pret Baptiſtu „agitazijam“ gandrihſ nemaſ neeſot „eeteizama“ un beſ tam ta ari nu eſot no generalgubernatora — aiſleegta. Polizejai nu eſot pawehlets religijas leetâs iſturetees pret Baptiſteem Latwijâ tà pat, kà pret Lutereem.

Ja nu eewehro Luteru mahzitaju toreiſejo leelo eeſpaidu uſ tautu un ari uſ weetejo polizeju, kas toreiſ pa leelakai dalai bij no muiſchneekeem un Luterani, un mahzitaju leelo iſdewibu iſplatit no kanzeles ſawus uſſkatus par Baptiſteem laudîs — tad gan naw wairs gruhti iſſchkirt, kam Latweeſchu Baptiſti pateizibu parahdâ par ſawàm zeeſchanam un nepareiſeem uſſkateem par wineem

tautâ. Un saprast to war. Tizibasschkirai, kuras lozekli neweens pats brihwi naw spehjis iswehletees tizibu, bet ir tizistajâ kà behrns eekristits, ir gruhti saprast, ka tee zilweki, kas paschi iswehlas sew tizibu un seko sawai sirdspahrleezibai, neskatotees uf wispahribas domam, nebuhtu „buntawneeki“. Un buntawneekus tak ir janodod polizejai.

Kad schis „Rig. Z.“ rakstś nahza Nihmeza rokâs, tad, pats par sewi saprotams, Nihmezs tuhlin rakstija pretrakstu un awisei „Rig. Z.“ — godam jamin — bij droschibas un taisnibas sajuhtas deesgan, Nihmeza pretrakstu usnemt. Ar fakteem, notikumeem Nihmezs aprahdija, ka mahzitaju apgalwojumi par Baptisteem ir tikai apgalwojumi, bes peerahdijumeem un blehnas.

Bet ar to schai rakstneezişkai zihnai nebij gals. Luteru generalkonsistorijas presidents, biskaps Dr. Ulmans rakstija preti. Gan tas wairs neapsuhdseja Baptistus par politiskeem, bet wehl arween usstureja suhdsibu par semesapsolijumeem, minedams Preekuli un nehmàs eestahstit, ka Baptisti naw zeetuschi tizibas, bet gan likuma dehl. Kahds mahzitajs — nesauksim labak ta wahrdu — kahdâ rakstâ pat nekaunejàs sazit par Baptisteem: „Juhsu garidsneeki ir dwehselu maitataji, Juhsu basnizas slepkawu bedres.“ Bet ari tam nebij neweena peerahdijuma.

Apbrihnojami lehnâ, meerigâ garâ, bet ar daudf peerahdijumeem bagatâ rakstâ Nihmezs atkal awisê „Rig. Z.“ pilnigi aisdsen katru ehnu, kas mesta uf Baptisteem. Usrakstisim sche tikai daschus teikumus: „Jabrihnas par apgalwojumeem, ka Baptisti apsolijuschi semi. Ko gan nabaga ļaudis, kam pascheem naw ne plaukstas platuma semes — tahdi pa leelakai daļai Baptisti Kursemê — war apsolit? Ko gan tee wareja apsolit Preekulê, uf kuru biskapa kungs sewischki aisrahda? Tur ir leela priwatmuischa, kas peeder fon Korsa kungam — kahdam ļoti zeenijamam Kreewu muischneekam. Kas war nolemt par ta ihpaschumu? Schis kungs buhtu ļoti brihnijees, ja Baptisti buhtu eedomajuschees tahdas gekibas! Turpreti labais, kreetnais kungs par to ne domat nedomà. Winsch isturas pret Baptisteem zilwezigi un labwehligi — gan laikam buhs mahzijees pasiht tos no zitas puses, ne kà to puhlas istehlot wairaki Luteru draudses garidsneeku kungi.“ Tad Nihmezs sin

pastahstit par Ilsi Adam, ko kahds mahzitajs ar waru aiswedis no Baptistu kristibam un turejis apzeetinatu mahzitajmuischâ, lai ta tai aisprostotu zeļu us Baptistu sapulzem. „Waj tee ihstee eerotschi garigai zihņai?“ prasa Nihmezs. „Ja garigee kungi tahdus eerotschus ņem rokâ, ko tad lai sagaida no laizigas waras? Un tad Nihmezs peewed daschus peemehrus, kur luhgschanu dehļ daschi Baptisti Latwijâ dabujuschi— newis no polizejas, bet gan zitas laizigas waras — neschehligus pehreenus. Wiņsch ari sauz wisu to wahrdus — mehs slehpsim schimbrihscham tos. „Tahdus notikumus,“ teiz Nihmezs, „mehs sauzam par zeeschanam tizibas dehļ, lai mahzitajs . . . sobojas par to, zik grib.“ Tad Nihmezs rahda, ka ari apustuls Pahwils no Juhdu augstàs teesas ir noteesats tikai us likuma pamata, bet Bihbele Pahwila un beedru zeeschanas sauz par zeeschanam tizibas dehļ.

Rakstura̧igs ir Ulmaņa teizeens: „Pehz tam, kad jau ilgaku laiku wisi spaidu lihdsekļi ir atzelti, zaur kureem wiņi (protams Baptisti) wareja tikt peetureti u. t. t.“ „Peetureschana“ zaur spaidu lihdsekleem gan tam brihscham tika aisleegta, bet par daschadàm „peetureschanam“ wehlakâ laikâ Latweeschu Baptisti sin daudf stahstit. Pat daschreis Baptistu mironiņaw ļauti paglabat pastahwoschâs kapsehtâs. Tà Gibeets Gramsdâ.— Pat 1893. gada zirkulars, kas aisleeds kristit Luterus bes Luteru mahzitaju atlaischanas sihmem, katram domatajam neleek daudf lausit galwu, kur meklejami schì zirkulara galwenee sastahditaji.

Latweeschu 50 gadu pastahweschana, wiņu panahkumi un wiņu kristigais tikumiskais spehks sem pahrrunatàm zeeschanam un zihņâ nespehzigeem—tee „leelàs“ schinî gadijumâ ar to, 2. Kor. 11, 30; 12, 9. 10 — ar tik ļoti spehzigu pretineeku, gaischi rahda, ka Baptistu kustiba ir no Deewa. Karoschana pret to — tà tad ir karoschana pret Deewu! Tas jaeewehro wajatajeem wahrdeem un darbeem, ja tee bihstas Deewu. Daudswairak! Peezdesmit gadu pastahweschanas beigâs neween Latweeschu Baptisteem, bet kuram katram deewbijigam zilwekam ir janoleez galwa un japateizas Deewam par to gaismu, ko Deews dewis zaur Baptisteem muhsu dahrgajâ tautâ, kas tik daudf zeetusi gan garigi, gan laizigi un

jaluhds, lai ta gaisma taptu arween leelaka. Un leelaka ta war wehl tapt un jatop tai — ari Baptisti naw bes kluhdam! Pasemigi tee atsihst to un dod godu Deewam par wisu, kas pee teem labs!

Daschi skateeni us baptismu wisâ pasaulê.

Neskatotees nemas us apustulu laikeem, gandrihs arween ir bijuschi laudis, gan wispahrigâ kristigâ draudsê, gan tà sauktos „kezeros", kas leelakâ, waj masakâ mehrâ ir aisstahwejuschi wismas daschas no Baptistu mahzibam. Sewischki pahris gadusimtenu laikâ preeksch Lutera=Zwingla=Kalwina reformazijas un pa to laiku lauschu sirdis peepildija wairakas Baptistu mahzibas, gan pa leelakai dalai ne tik spilgti isteiktas un noskaidrotas kà tagad. Preezigu deewbehrna apsinu zaur tizibu us Jesu, nopeetnu kristigu dsihwi, kristibu pehz atgreeschanàs — kad tizigs, draudses tikai no tizigeem prasija Schweizijâ, Austrijà un Deenwidus Wahzijâ seschpadsmità gadusimtena pirmâ pusê leels daudsums lauschu sew un ziteem un atrada dauds dsirdigas ausis. Dr. Baltasars Hubmeiers, magistrs Joans Denks un ziti, gan labi glihtoti, gan weenkahrschi laudis, pat apseegeleja schis mahzibas ar sawàm asinim. Wispahri pehz Katolu, Reformeto un Luteru kompromisa seschpadsmità gadu simtena pirmâ pusê mineto mahzibu aisstahweem klahjas loti slikti: Bes likumigas ismekleschanas teem bij sagaidams nahwes sods un mantas atnemschana. Neskaitami baudija scho likteni gan Katolu, gan Luteru, gan Reformeto semês. Weenigais, kas nepeekrita tam, bij landgrahfs Fihlips.

Schis breesmigàs wajaschanas atrahwa wajateem winu galwenos wadonus. Waj kahds brihnums, kad bes wadoneem skaidràs, gaischàs mahzibas schur tur aptumschojàs un sem spaida warbuht ari iswirta?

Tomehr isnihzinati tee laudis, kas aisstahweja minetàs mahzibas, tà kà tà nebij. Holandê tee atkal parahdas, tapehz ka tur tik loti newajaja. Tos sauza par Menoniteem.

Bet arween wairak humanisms lausa zelu, nosodidams nahwessodu tizibas dehl un tam bij leeli panahkumi. Sep=

tinpadsmitâ gadu simtena pirmâ pusê iszehlâs tagadejee Baptisti Anglijâ un Amerikâ. Tos gan wajaja un sodija, bet nahwessodu teem wairs nepeespreeda. Ar to paschu Deews bij lizis pamatu, us ka spehja nostiprinatees ļaudîs mahzibas, kuras Baptisti aisstahweja.

Rodschers Wiljamss, pirmais Amerikas Baptists, likdams septinpadsmitâ gadu simtenî pamata akmeni weenai no seedoschakâm Amerikas Saweenoto Walstu walstim, dewa likumu, ka wina walstî neweens tizibas dehļ nedrihkst tikt wajats. Scho likumu wehlak usnehma Saweenoto Walstu pamata likumu krahjumâ un us ta pamatojas Amerikas leelâ tizibasbrihwiba un pa daļai semes warenâ attihstiba.

Tagad Baptisti wisâ pasaulê. Eiropâ tee katrâ walstî, isnemot Portugali. Amerikâ Baptisti leelakâ protestantiskâ tizibasschkira. Anglijâ wini weena no leelakâm protestantiskâm tizibasschkiram. Wahzijâ winu ap 40,000, Sweedrijâ ap 50,000. Kreewijâ Wahzeeschu, Latweeschu, Igaunu Baptistu 27,421; par dsimuscheem Kreeweem wehl naw pilnigas statistikas, par nosari „Ewangeliskee Kristigee" statistikas naw nemas. Kreewu Baptistus Goļajews skaita tâ us 50,000.

Baptisteem ahrsemês ir dauds augstskolas, leelas misiones beedribas. Wini sehsch walstu parlamentos un eenem swarigus walstsamatus walstîs. Ari us garigâ lauka teem netruhkst pasaules slawenu wihru. Neminot nesen miruscho Sperdschenu, tagadnê war minet D. Klifordu, Dr. Mak Larenu, Dr. F. B. Meieri, D. Strongu, D. Numanu.

Drusziņas par Baptistu misiones beedribam.

Starp diwpadsmit leelajâm Amerikas misiones beedribam Baptistu misiones beedriba eenem treschO weetu un pehz eedsimto palihgu un pilnteesigo lozekļu skaita otro weetu. Amerikas Baptistu misiones beedribai ir 673, Angļu Baptisteem 339 misionari. Eedsimto palihgu Amerikas Baptisti skaita 5,002, Angļi 662. Pilnteesigu lozekļu Amerikas Baptisteem paganos 151,901. Skolu Amerikas Baptisteem paganu semês 1,961 ar 59,279 skoleneem un Angļu Baptisteem paganu semês 188 skolas ar 21,817 skoleneem. Amerikanu Baptistu misiones eenehmumi gadâ pahri par diweem miljoneem rubļu, Angļu — wisaugstakais weens miljons. — Baptistu paganu misiones plaschakais un augligakais lauks ir Birma. Strahdats wehl teek Kihnâ, Deenwidus Indijâ, Assamâ, Japanâ, Afrikâ, Filipinâs.

Redaktors-isdewejs: **P. Lauberts.**

Drukajis P. Gailis Rigâ, Jahna eelâ Nr. 8 (pretim Jahna basnizai).